

EILIUOTŲ IR NEEILIUOTŲ CH. PERRAULT PASAKŲ VERTIMŲ ANALIZĖ

LIUCIJA ČERNIUVIENĖ

*Vilniaus universitetas
Filologijos fakultetas
Vertimo studijų katedra
liuce@hotmail.com*

Itin mėgstama teigti, jog poezijos išversti apskritai neįmanoma, tačiau jei ne vertimai, ar galėtume skaityti daugybės žymių pasaulio poetų kūrybą? Verčiant poeziją susiduriama su opia formos ir turinio problema, nes jokiame kitame tekste forma nevaizduoja tokio svarbaus, kartais net lemiančio vaidmens, kaip poetiniame. Ch. Perrault pasakose gausu epitetų, palyginimų, hiperbolių, dėl to belieka žavėtis poetės R. Skučaitės išmone ir talentu – išvertusi „Motulės Žąsies pasakas“ ji pateikė puikių praktinių vertimo strategijos pavyzdžių, analizuojamų šiame straipsnyje.

Charles'io Perrault pasakos Lietuvoje žinomos jau seniai, buvo verstos iš tiesų gausiai. Ištosios kartos augo skaitydamos „Pelenę“, „Mėlynbarzdį“, „Raudonkepuraitę“, „Batuoją katiną“. Galima teigti, kad Ch. Perrault pasakų motyvai – žodinė liaudies kūryba¹, tačiau kai kurios pasakos anksčiau buvo užrašytos kitų tautų autorių. Pavyzdžiui, pasak literatūrologo K. Urbos, italų autorių Giovannio Francesco Straparolos, Giambattisto Basilės „pasakų knygoje (...) aptinkami daugiau kaip pusės Pero pasakų siužetai“². Net eiliuotos pasakos „Grizelda“ siužetas nėra originalus. Kai kurios pasakos vėliau užrašytos brolių Grimų. Kad ir kaip būtų, mums rūpi ne bendraautorystės teorijos ar Ch. Perrault pasakų šaltiniai, o eiliuoti ir neeiliuoti Ch. Perrault pasakų vertimai. Pirmą kartą Lietuvoje 2006 m. leidykla „Niekio rimto“ išleido žymios poetės Ramutės Skučaitės iš prancūzų kalbos išverstas ir eiliuotas, ir neeiliuotas šio vieno žymiausių pasakininkų „Motulės Žąsies pasakas“. Eiliuotai taip pat išversti proza užrašytų pasakojimų moralai. Tad iš tiesų įdomu būtų paanalizuoti, kokie gi yra šių pasakų vertimai. Ypač įdomu – eiliuotų iki tol dar neverstų Ch. Perrault pasakų vertimų analizė.

¹ <http://www.prieuredebray.org/peau%20d'ane/perrault.htm>

² Kęstutis Urba. *Šarlis Pero iš pasakų salono. Motulės Žąsies pasakos*. Vilnius: Niekio rimto, 2006, 7.

Visų pirma derėtų glaustai aptarti Ch. Perrault stilių. „Klasicizmo amžiaus pabaigą išgarsino grupės menininkų maištas prieš antikos imitavimą. Šis maištas vadinamas Senujų ir Naujųjų ginču. Naujieji, tarp jų ir Š.Pero, teikė pirmenybę savo laiko literatūrai, siekė atnaujinti literatūrines formas ir temas, nemažai dėmesio skyrė folklorui ir, juo remdamiesi, kūrė originalias pasakas, įtraukdami peizažą, portretą, psichologizmą ir t. t. Siužetai tapo sudėtingesni, tobulesni“, teigia „Rubinaityje“ išspausdintame straipsnyje Lina Satkutė³. Autorė teigia, jog Ch. Perrault pasakose gausu epitetų, palyginimų, hiperbolių. Pasakų kalba labai vaizdinga, be to – gausu rašytojo gyvenamajam metui įprasto pompastiškumo ir rafinuotumo. Ch. Perrault stengiasi tikroviškai vaizduoti aplinką: aprašomi lauko darbai („Batuotas katinas“), puota karalių rūmuose („Pelenė“), detalės iš karalių gyvenimo, jų pramogos, vedybos („Grizelda“, „Asilo oda“). Pasakojimas, pasak L. Satkutės, pagyvinamas monologais ir dialogais. Eiliuotus proza sukurtų pasakų moralus, skirtus ir pamokyti, ir palinksminti, galima palyginti su antiikinėmis epigramomis. Nors, kaip minėjome, pasakose gausu pompastiškumo ir rafinuotumo, rašytojo stilius vis dėlto yra lakoniškas, paprastas, „naivokas“, kalba tokia, kokia reikėjo kurti pagal Naujųjų kalbos sampratą, atsikratant Senujų akademizmo, pedantiškumo⁴.

Analizę norėtuši pradėti nuo eiliuotų Ch. Perrault pasakų vertimų, kadangi, kaip jau minėjome, R. Skučaitės vertimai yra vieninteliai. Niekas nei iki jos, nei po jos nemėgino versti pasakų eilėmis. R. Skučaitė išvertė tris eiliuotas Ch. Perrault pasakas: „Grizeldą“ (*La patience de Griselidis*), „Asilo odą“ (*Peau d'Ane*) ir „Juokingus troškimus“ (*Les souhaits ridicules*). Galima drąsiai teigti, kad versti poeziją – ne tik sudėtinga, bet ir nedėkinga. Ginčai apie poezijos vertimą netyla iki mūsų dienų. Itin mėgstama teigti, jog poezijos išversti apskritai neįmanoma, tačiau jei ne vertimai, ar galėtume skaityti daugybės žymių pasaulio poetų kūrybą? Keliamas klausimas, kas turėtų versti poeziją – poetas ar ne poetas. Vieni teigia, kad tik poetai gali versti poeziją, kiti – kad svarbiausia yra mokėti kalbą, iš kurios verčiama, išmanyti verčiamo teksto sritį. Ir vieni, ir kiti savotiškai teisūs, nes vertimo istorijos pavyzdžiai tai patvirtina. Žinoma, nekalbame apie teiginius, kad poezijos išversti neįmanoma, nes tokie pasvarstymai, mūsų manymu, yra grynai teoriniai ir jokios praktinės naudos negali duoti, nes vertimais seniausiai įrodyta, kad taip nėra. Poetai dažnai verčia, nemokėdami originalo teksto kalbos

³ Lina Satkutė. *Literatūrinės pasakos pradininkas*. Rubinaitis, 1997, Nr. 2 (7).

⁴ <http://www.prieuredibray.org/peau%20d'ane/perrault.htm>

ir naudodamiesi pažodiniiais vertėjų jiems teiktais vertimais (rusų kalboje net yra specifinis tokiai vertimo rūšiai įvardyti skirtas žodis *podstročnik*). Vertėjai – ne poetai – poeziją taip pat verčia. Ir poetams, ir vertėjams šis darbas gali pavykti arba nepavykti. „Iškelti klausimą, ar vertimas yra menas, ar mokslas, yra senas žmonių žaidimas“, teigia prancūzų mokslininkas H. Meschonnicas⁵. Puikų pavyzdį pateikia rusų mokslininkas J. Etkindas veikale „Poezija i perevod“: tai „Gilgamešo epo“ vertimo į rusų kalbą istorija. Iš pradžių epą išvertė vienas žymiausių rusų poetų N. Gumiliovas, vėliau – asirologas, daugybės studijų apie Senovės Rytų istoriją ir meną autorius I. Djakonovas. Pasak J. Etkindo, senovės atmosfera ir itin savitą senovinio grubaus epo ritmiką galima pajauti skaitant būtent I. Djakonovo – ne poeto, net ne kalbininko – vertimą, o N. Gumiliovo vertimas pagražintas, juntama paties poeto-vertėjo plunksna⁶. Skaitant į lietuvių kalbą išverstas Ch. Perrault pasakas pirmiausia kyla mintis, kad galime tik pasidžiaugti, jog jas vertė poetė. Pasakos sueiliuotos profesionaliai, tad R. Skučaitės vertimai vėl paneigia bet kokius „pasvarstymus“, kad poezijos versti neįmanoma ar kad poezijos vertimuose perteikiama tik menka originalo dalis.

Verčiant poeziją susiduriama su opia formos ir turinio problema, nes jokiame kitame tekste forma nevaizduoja tokio svarbaus, kartais net lemiančio vaidmens. Pagal R. Jakobsoną yra šeši kalbinio akto elementai: designatas arba tikrovė, kodas arba ženklų, kuriais ta tikrovė žymima, sistema, komunikatas arba tekstas, adresantas arba komunikato siuntėjas, adresatas arba komunikato priėmėjas, kontaktas tarp adresanto ir adresato arba komunikato perdavimo būdas:

designatas
komunikatas
adresantas adresatas
kontaktas
kodas

Šiuos elementus atitinka šešios kalbinio teksto funkcijos:

komunikatyvinė
poetinė
ekspresyvinė apeliatyvinė
fatinė
metalingvisitinė⁷

⁵ Henri Meschonnic. *Poétique du traduire*. Paris: Lagrasse, 1999, 18.

⁶ Jefem Etkind. *Poezija i perevod*. Moskva –Leningrad: Sovetskij pisatel, 1963, 182.

⁷ Bronys Savukynas. *Apie poezijos vertimų kalbą*. Mūsų kalba, 1971, Nr. 7 (29), 56–70.

Taigi, kai teksto funkcija yra poetinė, tekstas orientuojamas į patį komunikatą, o tai reiškia – dėmesys pranešimui dėl jo paties. Vadinasi, kaip teigė H. Meschonnicas, „Vienintelis poezijos vienetas yra tekstas (...). Netikęs eiliuotas vertimas yra tas, kuris pakeičia [teksto] poetiką poetikos nebuvimu. Geras vertimas yra tas, kuris, neatitrūkdamas nuo teksto poetikos, sukuria savąją“.⁸ Poetiniame tekste garsinė žodžio raiška įgyja prasmę. Tai būdinga tik kelioms žmogaus kalbinės raiškos sritims. Pasak J. Coheno, egzistuoja du poetinės struktūros lygiai: foninis, arba versifikacija (forma), ir semantinis (turinys)⁹. Abu šie lygmenys – prasmės komponentai, eilėraščio prasmės kūrimo „dalyviai“. Vertėjui dažnai tenka rinktis, kuris šių komponentų svarbesnis. *Grosso modo* arba forma „aukojama“ turiniui, arba turinys „aukojamas“ formai, jei tai būtina. Svarbiausias yra rezultatas – vientisas, išbaigtas kūrinys. Poetė R. Skučaitė šią problemą išsprendė labai profesionaliai.

Pasakos „Grizelda“ pabaigoje kantrioji Grizelda sužino, kad jos duktė gyva, kad vyras ją vis dėlto myli. Jos gyvenimas iš kančios virsta džiaugsmu, tačiau narsiai ištvėrusi kančias, apimta džiaugsmo **ji gali tik verksti**:

Son cœur, qui, tant de fois en proie
Aux plus cuisants traits du malheur,
Supporta si bien la douleur,
Succombe au doux poids de la joie.
A peine de ses bras pouvait-elle serrer
L'aimable enfant que le ciel lui renvoie ;
Elle ne pouvait que pleurer.¹⁰

Šioje ištraukoje gausu epitetų: *les plus cuisants traits du malheur* (didžiausią skausmą keliančios nelaimės), *doux poids de la joie* (švelnus džiaugsmo sunkumas), *aimable enfant que le ciel lui renvoie* (dangaus siunčiamas mielas vaikas). Štai R. Skučaitės vertimas:

Tiek kartų smigo skausmo kalavijas,
Širdis tiek sykių buvo sužeista!..
Todėl jai šiandien per sunki našta,
Todėl net tikro džiaugsmo, vargšė, bijo.
Priglaudus dukrą prie širdies,
Ji karštą ašarą nurijo
Po šitiek metų nevilties.¹¹

⁸ Henri Meschonnic. *Poétique du traduire*. Paris: Lagrasse, 1999, 76, 81.

⁹ Jean Cohen., *Structure du langage poétique*. Paris: Flammarion, 1966.

¹⁰ Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 62–63.

¹¹ Charles Perrault. *Motulės Žąsies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 52–53.

Epitetus keičia metaforos: *skausmo kalavijas, sužeista širdis*. O originalo mintis, jog ji gali iš džiaugsmo **tik verkti** atsispindi pasakyme *todėl jai šiandien per sunki našta*. Poetė keičia vietomis eilutes, keičia stiliaus figūras, tačiau pati kūrinio prasmė išlieka tikrai nepakitusi, poetė įtaigiai perteikia pagrindinės kūrinio herojės emocijas.

Pasakos „Asilo oda“ herojus tėvas karalius nori vesti savo dukterį. Šioji prašo pagalbos fėjos ir fėja duoda jai patarimą:

Dites-lui qu'il faut qu'il vous donne,
 Pour rendre vos désirs contents,
 Avant qu'à son amour votre cœur s'abandonne,
 Une robe qui soit de la couleur du temps.
 Malgré tout son pouvoir et toute sa richesse,
 Quoique le ciel en tout favorise ses vœux,
 Il ne pourra jamais accomplir sa promesse.¹²

Jeigu verstume žodis į žodį mintis būtų maždaug tokia: *pasakykit jam, kad jis turi, jei nori patenkinti jūsų troškimus prieš jūsų širdžiai atsiduodant jo meilei, jums duoti oro spalvos suknelę; nors jis labai galingas ir turtingas, net jei dangus laimina jo norus, jis niekuomet negalės išpildyti savo pažado*. Štai ką sako poetė R. Skučaitė:

Prašykit suknelės – lengvutės kaip oras.
 Tegul ją rytoj jums prie kojų paties!
 Žinokit, tai sunkiai įvykdomas noras,
 Ir jam nepavyks gauti jūsų širdies.
 Nors turtas didžiausias švaistytis galėtų,
 Nors kristų aukštybių pagalba dosni,
 Jam šios užduoties nieks įveikt nepadėtų!¹³

Lietuviškame tekste, atrodytų, atsiranda papildoma informacija: suknelės princesė prašo *rytojui*, noras – ne *neįmanomas*, bet *sunkiai įvykdomas*, karalius gali *švaistytis* (tokios konotacijos originale nėra) *didžiausiais turtais*, jis gali tikėtis *dosnios aukštybių pagalbos*. Tačiau ši papildoma informacija visiškai netrukdo perteikti prasmę: pasakoje iš tikrųjų suknelę princesei atneša rytojaus dieną, o ar suknelė oro spalvos, ar lengva kaip oras, koks gi skirtumas? Vertime tarsi dingsta galybė, tačiau ar jos nekompensuoja eilutės: *turtas didžiausias švaistytis galėtų*,

¹² Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 77.

¹³ Charles Perrault. *Motulės Žąsies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 62.

aukštybių pagalba dosni? Iš esmės leksiniai skirtumai nė kiek netrukdo perteikti prasmę, priešingai, puikiai sueiliuotas tekstas skamba gražiai, kaip ir originalas, o to tikrai nebūtų, jei vertimas būtų atliktas proza.

Taip būtų galima analizuoti visus eiliuotų pasakų tekstus, ir rezultatas būtų tas pats: gražios lietuviškos eilės kompensuoja originalo ir vertimo turinio skirtumus, vertimas yra vientisas, užbaigtas ir, svarbiausia, poetiškas tekstas.

Taip pat išversti ir pasakų proza moralai. Jau minėjome, kad Ch. Perrault eiliuoti moralai panašūs į antikines epigramas, t.y, pasak lietuvių literatūrologo V. Kubiliaus, į dvinarės struktūros poetinį tekstą, kurio pirmose eilutėse apibrėžiami objekto (įvykio, asmenybės, literatūros kūrinio) kontūrai, o paskutinės eilutės baigiasi aštriu sąmojumi¹⁴. Pažvelkime, kaip išverstas pirmas „Batuoto katino“ moralas:

Quelque grand que soit l'avantage
De jouir d'un riche héritage
Venant à nous de père en fils,
Aux jeunes gens, pour l'ordinaire,
L'industrie et le savoir-faire
Valent mieux que des biens acquis.¹⁵

Mintis tokia: *kad ir kaip gerai būtų gauti didžiulį mums iš tėvo sūnui perduodamą palikimą, paprastai jauniems žmonėms sugebėjimas ir mokėjimas ką nors daryti vertingesni, nei įgyti turtai*. R. Skučaitės tekstas:

Iš tėvo gautas palikimas –
Tai dar ne tavo pasiekimas.
Tik palikimas – ir gana.
O štai paveldėtas drąsumas,
Mokėjimas ir apsukrumas –
Kur kas didesnė dovana.¹⁶

Palyginkime: *kad ir kaip gerai gauti mums yra didžiulį pasiekimą – tai dar ne tavo pasiekimas, originale nėra paveldėto drąsumo, vertesni – kur kas didesnė dovana*. Poetės R. Skučaitės vartojama leksika vaizdinga. *Drąsa* tarsi ir būtų papildoma informacija, tačiau moralo struktūros vientisumui tai tikrai nekenkia. Juolab kad žodis *industrie* reiškia *habileté à exécuter qqch, art, t. y. sugebėjimas ką*

¹⁴ <http://www.lle.lt>

¹⁵ Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 163.

¹⁶ Charles Perrault. *Motulės Žašies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 139.

*nors atlikti, menas ką nors daryti*¹⁷. *Drąsa* juk gali būti tam tikra prasme sudėtinė *sugebėjimo ką nors daryti* dalis. Originale iš pradžių kalbama apie palikimą, kuris nėra iš esmės blogas dalykas, tačiau pabaigoje Ch. Perrault aiškiai išdėsto savo požiūrį, kas gi yra vertingiau už turtus: moralo ritmas ir rimas veda mus iki svarbiausių dviejų paskutinių eilučių. Tą patį skaitome ir lietuviškame tekste. Blika tik žavėtis poetės R. Skučaitės išmone ir talentu.

O štai „Rikės Kuoduotojo“ moralo vertimas yra geras pavyzdys, kaip galima poetinį tekstą išversti iš esmės nieko neaukojant – nei turinio, nei formos:

Ce que l'on voit dans cet écrit
Est moins un conte en l'air que la vérité même.
Tout est beau dans ce que l'on aime ;
Tout ce qu'on aime a de l'esprit¹⁸.

Matome, kad tai, kas užrašyta, yra veikiau ne išgalvota pasaka, o tikra tiesa: viskas gražu tuose, kuriuos mylime, viskas, ką mylime, protinga:

Iš pasakos šios pamažu
Iškils vienui vienas primatas:
Tik tai, ką pamilstame patys,
Protinga yra ir gražu.¹⁹

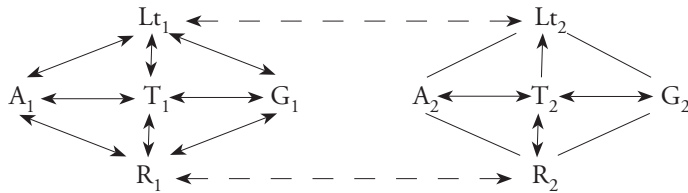
Ne pasaka, o tikra tiesa – iš pasakos iškils vienui vienas primatas, protinga ir gražu tik tai, ką mylime. Kokie gi dar galėtų būti komentarai: vertimas atliktas be priekaištų.

Na, o kaip lietuviškai skaitytojui prabyla Ch. Perrault pasakos proza? Jei kalbėtume apie originalo tekstus, reiktų pasakyti, kad jie kurti XVII šimtmetyje, ir pasakų autoriaus prancūzų kalba nėra šių dienų prancūzų kalba. Tai gali tik apsunkinti vertėjo darbą. Be to, skiriasi ir laikotarpių bei šalių literatūrinės tradicijos. Schemiškai šias problemas susiejo čekų mokslininkas A. Popovičius. Jo schemą veikale „Teorija pervaoda“ pateikia A.D. Šveiceris, teigiantis, kad vertėjui atsiveria „naujas komunikacijos tikslas, nes jis galvoja apie galimus vertimo skaitytojus. Komunikaciniai tikslai susieja dviejų gavėjų komunikacines situacijas. Vertimo proceso metu sąveikauja du tekstai, dvi literatūrinės tradicijos, du teksto kūrėjai ir du gavėjai:

¹⁷ *Le Petit Robert*. Paris: Dictionnaires *Le Robert*, 1993, 1305.

¹⁸ Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 202.

¹⁹ Charles Perrault. *Motulės Žąsies pasakos*, Vilnius: Nieko rimto, 2006, 171.

Pirmoji komunikacinė situacija

Antroji komunikacinė situacija

A_1 – originalo autorius

T_1 – originalo tekstas

G_1 – originalo gavėjas (vertėjas)

Lt_1 – literatūros tradicija

R_1 – realybė

A_2 – vertimo autorius

T_2 – vertimo tekstas

G_2 – vertimo gavėjas

Lt_2 – literatūros tradicija

R_2 – realybė.²⁰

Ch. Perrault kūrė pasakas savo amžininkams ir tapo labai populiarus. Jo populiarumas gyvas ir šiandien, ne vien Prancūzijoje. Gal todėl, jog jis, pasak kritiku, „kitus pralenkė savo talentu“²¹. Gal todėl, jog „jis puikus stilistas, jis gebėjo kurti spalvingus literatūrinius vaizdus, jo pasakos palyginti lakoniškos, nedaugiašakės, jis moka šmaikštauti, netgi moralizuodamas dažniausiai šypsoi“²². O gal todėl, kad pasakose bylojama apie esmines žmogaus vertybes, kurios nesensta ir nepaiso valstybių sienų? Kaip ten bebūtų, veikiausiai galima teigti, jog karalius Mėlynbarzdis, Pelenė, Batuotas Katinas, Raudonkepuraitė, Miegančio miško gražuolė yra ir mūsų literatūrinės tradicijos dalis. Šie veikėjai poetės R. Skučaitės įvardyti pagal mūsų tradiciją: mėginta *Raudonkepuraitę* paversti *Raudonkepure*, *Batuotą Katiną Katinu Gudragalviu*, *Miegančio miško gražuolę* – *Miegančia karalaitė*. Šitaip ne tik neperteikiama vardų reikšmė, susijusi ir su pasakų turiniu, bet ir griauinama jau įsigalėjusi tradicija. Tiesa, R. Skučaitės *Miegančio miško gražuolę* buvome įpratę vadinti *Miegančiąja Gražuole*, tačiau poetė pasakos pavadinimą išvertė tiksliau. Be to, jame yra ir *miego*, ir *grazuolės* reikšmės. Tiksliai ir aiškiai skaitytojui skamba ir pasakos „Rikė Kuoduotasis“ pavadinimas. Tai ne neiškus

²⁰ Šveicer A. D. *Teorija perravoda: status, problemi, aspekti*. Moskva: Progres, 1987, 54.

²¹ Kęstutis Urba. *Šarlis Pero iš pasakų salono*. Motulės Žąsies pasakos. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 7.

²² Kęstutis Urba. *Šarlis Pero iš pasakų salono*. Motulės Žąsies pasakos. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 8.

Rikė Kuodys ar netikslus *Kuprelis*. R. Skučaitė galvoja apie vertimo adresatą – vertimo skaitytoją, gerbia nusistovėjusią lietuvišką tradiciją. Žinoma, vertimų lietuvių kalba – tai mūsų laikų lietuvių kalba, senovinis pasakų pasaulis perteikiamas senų laikų realijomis. Pasakose veikia karaliai, jų valdiniai, princesės, riteriai, didikai, markizas, medkirčiai.

Poetė kūrybingai gyva kalba verčia literatūrinius vaizdus, gausius epitetų, palyginimų. Geras pavyzdys būtų „Miegančio miško gražuolės“ scena, kai princesė įsiduria pirštą ir užmiega: „Alors le roi (...) fit mettre la princesse dans le plus bel appartement du palais, sur un lit en broderie d'or et d'argent. On eût dit un ange, tant elle était belle; car son évanouissement n'avait point ôté les couleurs vives de son teint: ses joues étaient incarnates, et ses lèvres comme du corail; elle avait seulement les yeux fermés, mais on l'entendait respirer doucement: ce qui faisait voir qu'elle n'était pas morte.“²³ *Gražiausioje rūmų menėje* princesė guldoma į *puošnų auksu ir sidabru siuvinėtą guolį*, jos *veidelis nepraradęs skaistumo, lūpos išlaikiusios koralų spalvą, alsavimas švelnutėlis*²⁴. Galima pacituoti ir vieną pasakos „Nykštukas“ epizodą: „Ces petites ogresses avaient toutes le teint fort beau (...); mais elles avaient de petits yeux gris et tout ronds, le nez crochu, et une fort grande bouche, avec de longues dents fort aiguës et fort éloignées l'une de l'autre.“²⁵ „Lietuviškosios“ *žmogėdrėlės skaistaveidės*, jų *akys pilkos, apvalios ir labai mažytės, nosys kumpos, burnos didžiulės, labai ilgi reti dantys*²⁶. Gyvas vaizdingas aprašymas, tinkamai parinkta mažybinė forma *žmogėdrėlės*. Vaikams – ir originalo, ir vertimo tekstų skaitytojams – toks epizodas iš tiesų turėtų kelti baimę. Veikiausiai to juk ir siekė pasakos autorius.

Prancūziškų Ch. Perrault pasakų lakoniškumas, paprastumas vertimuose perteiktas taip pat lakoniška ir paprasta lietuvių kalba. Štai kaip greitai ir paprastai klostosi įvykiai pasakoje „Batuotas katinas“ (pavadinimą R. Skučaitė taip pat verčia tiksliai pagal originalą: *Ponas Katinas, arba Batuotas Katinas*): „Le roi, charmé de bonnes qualités de monsieur le marquis de Carabas, de même que sa fille, qui en était folle, et voyant les grands biens qu'il possédait, lui dit, après avoir bu cinq ou six coups : « Il ne tiendra qu'à vous, monsieur le marquis, que vous ne soyez mon gendre. » Le marquis, faisant de grandes révérences, accepta l'honneur que lui faisait le roi, et, dès le même jour, il épousa la princesse.

²³ Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 114.

²⁴ Charles Perrault. *Motulės Žąsies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 99.

²⁵ Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 219.

²⁶ Charles Perrault. *Motulės Žąsies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 182.

Le Chat devint grand seigneur, et ne courut plus après les souris que pour se divertir²⁷. Lietuviškas tekstas glaustas, vertimo autorė puikiai pritaiko jį prie lietuviškų realijų, lietuviui skaitytojui (ir vaikui, ir suaugusiam žmogui): *grandes révérences* verčiama *giliai nusilenkė*, *grand seigneur* – *tikras didikas*, o visa ištrauka skamba taip:

„Karalius, sužavėtas maloniu markizo de Karabà būdu, dėl kurio jo duktė jau buvo netekusi galvos, matydamas didžiulius turtus, o dar išgėręs penketą šešetą taurių vyno, tarė jam:

– Nuo jūsų, pone markize, tepriklauso, ar tapsite mano žentu.

Markizas giliai nusilenkė, dėkodamas karaliui už suteiktą jam garbę; princesę jis vedė tą pačią dieną. Katinas tapo tikru didiku ir jei kada pagaudavo kokią pelę, tai tik savo malonumui²⁸.

Kaip matyti iš šio pavyzdžio, vertimo kalba paprasta, aiški ir sklandi.

IŠVADOS

Kaip matyti iš atliktos analizės, versdama eiliuotas Ch. Perrault pasakas R. Skučaitė išlaiko esminį poezijos vertimui būtiną dalyką: vertimai yra vientisi poetiški tekstai, t. y. Ch. Perrault tekstų poetika tampa R. Skučaitės tekstų poetika. Pasakų proza vertimuose vertėja išlaiko originalo stilių, perteikdama jį vaizdinga lietuvių kalba.

Kad ir kokią vertimo aspektą analizuotume, rezultatas tikrai būtų toks pat: poetė R. Skučaitė prabyla lietuviui skaitytojui įtaigia sklandžia, vaizdinga ir nepaprastai poetiška kalba, tokia kalba, kokia mums kalbėjo ir žymusis pasakinkas Ch. Perrault. Belieka tik džiaugtis, kad poetė ėmėsi šio darbo ir šiandien supažindina mus su iš esmės nauju ir veikiausiai pačiu tikroju Ch. Perrault.

LITERATŪRA

Satkutė, L. 1997. *Literatūrinės pasakos pradininkas*. Rubinaitis. Nr. 2 (7).

Savukynas, B. 1971. *Apie poezijos vertimų kalbą*. Mūsų kalba. Nr. 7 (29), 56–70.

Urba, K. 2006. *Šarlis Pero iš pasakų salono*. Motulės Žašies pasakos. Vilnius: Nieko rimto, 3–9.

Cohen, J. 1966. *Structure du langage poétique*. Paris: Flammarion, 1966.

Meschonnic, H. 1998. *Poétique du traduire*. Paris: Lagrasse.

²⁷ Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 164.

²⁸ Charles Perrault. *Motulės Žašies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 138.

Etkind, J. 1963 *Poezija i perevod*. Maskva–Leningrad: Sovetskij pisatel.

Šveicer, A. D. 1987. *Teorija perevoda: status, problemy, aspekty*. Moskva: Progress.

ŠALTINIAI

Charles Perrault. *Les contes de Perrault*. Paris: Marabout, 1986, 62–63.

Charles Perrault. *Motulės Žąsies pasakos*. Vilnius: Nieko rimto, 2006, 139.

INTERNETO ŠALTINIAI

<http://www.prieuredebray.org/peau%20d'ane/perrault.htm>

<http://www.lle.lt>

ANALYSE DES TRADUCTIONS EN LITUANIEN DES CONTES DE CH. PERRAULT

LIUCIJA ČERNIUVIENĖ

Résumé

Dans le présent article sont analysées les traductions en lituanien des contes de Ch. Perrault, faites par R. Skučaitė, poète célèbre de la Lituanie. Sont analysées les traductions des contes en prose et également celles des contes en vers qui ont été traduits pour la première fois. Premièrement l'auteur du présent article a présenté d'une manière brève le style de Ch. Perrault. Ensuite a été abordée la problématique du contenu et de la forme en tant que porteurs de sens dans un poème ainsi que la nécessité de les traduire. Après avoir analysé des extraits des traductions de R. Skučaitė l'auteur a pu constater que les traductions des contes en vers sont fidèles au sens en ce qui concerne le contenu et la forme. Les traductions des contes en prose quant à elles sont fidèles au style de Ch. Perrault, elles sont faites dans un langage imagé, clair, expressif et très poétique.